YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (laajennettu viides jaosto)

16 päivänä joulukuuta 1999 *

Asiassa T-158/96,

Acciaierie di Bolzano SpA, Italian oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Bolzano (Italia), edustajinaan aluksi asianajajat Giulio Macrì ja Bruno Nascimbene, Milano, ja asianajaja Massimo Condinanzi, Biella, sittemmin asianajaja Nascimbene, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Franco Colussi, 36 rue de Wiltz,

kantajana,

jota tukevat

Falck SpA, Italian oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Milano (Italia), edustajinaan aluksi asianajajat Giulio Macrì ja Franco Colussi, Milano, sittemmin asianajajat Macrì ja Massimo Condinanzi, Biella, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Franco Colussi, 36 rue de Wiltz,

ja

Italian tasavalta, edustajanaan diplomaattisten riita-asioiden yksikön virkamies Umberto Colesanti, avustajanaan asianajaja, valtionasiamies Aiello

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

Giacomo, prosessiosoite Luxemburgissa Italian suurlähetystö, 5 rue Marie-Adélaïde,

väliintulijoina,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellisen yksikön virkamiehet Enrico Traversa ja Paul Nemitz sekä Corte di Cassazionen tuomari Enrico Altieri, sekä suullisessa käsittelyssä asianajaja Tito Ballarino, Milano, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

jossa kantaja vaatii Bolzanon autonomisen provinssin (Italia) Acciaierie di Bolzano -nimiselle yritykselle myöntämästä tuesta 17 päivänä heinäkuuta 1996 tehdyn komission päätöksen 96/617/EHTY (EYVL L 274, s. 30) kumoamista,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (laajennettu viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. D. Cooke sekä tuomarit R. García-Valdecasas, P. Lindh, J. Pirrung ja M. Vilaras,

kirjaaja: hallintovirkamies J. Palacio González,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 25.3.1999 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asiaa koskevat oikeussäännöt, kanteen perustana olevat tosiseikat ja oikeudenkäyntimenettely

Asiaa koskevat oikeussäännöt

1 EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c kohdassa määrätään seuraavaa:

"Hiilen ja teräksen yhteismarkkinoille soveltumattomina pidetään sekä sen vuoksi poistetaan ja kielletään tässä sopimuksessa määrätyin edellytyksin yhteisössä:

— —

c) valtioiden muodossa tai toisessa myöntämä tuki tai avustukset taikka määräämät erityismaksut".

2 EHTY:n perustamissopimuksen 95 artiklan ensimmäisessä ja toisessa kohdassa määrätään seuraavaa:

"Kaikissa niissä tapauksissa, joista ei määrätä tässä sopimuksessa ja joissa komission päätös tai suositus osoittautuu tarpeelliseksi 2, 3 ja 4 artiklassa määrättyjen yhteisön tavoitteiden saavuttamiseksi hiilen ja teräksen yhteismarkkinoiden toiminnassa 5 artiklan mukaisesti, päätös voidaan tehdä tai suositus antaa sen jälkeen kun neuvoston yksimielinen puoltava lausunto on saatu ja neuvoa-antavaa komiteaa kuultu.

Mahdollisesti sovellettavat seuraamukset määrätään samassa päätöksessä tai suosituksessa samaa menettelyä noudattaen."

3 Terästeollisuuden rakennemuutoksen toteuttamiseksi komissio otti perustamissopimuksen 95 artiklan määräysten perusteella käyttöön 1980-luvun alusta lukien yhteisön järjestelmän, jossa terästeollisuudelle myönnettävä valtiontuki hyväksytään tietyissä tyhjentävästi luetelluissa tapauksissa. Kyseistä järjestelmää on sittemmin muutettu toistuvasti terästeollisuuden suhdannevaihteluista johtuvien vaikeuksien voittamiseksi. Näitä perättäisiä päätöksiä kutsutaan yleisesti terästeollisuuden tukea koskeviksi yhteisön säännöstöiksi.

4 Erityisiä terästeollisuudelle myönnettäviä tukia koskevista yhteisön säännöistä 1.2.1980 tehty komission päätös N:o 257/80/EHTY (EYVL L 29, s. 5) on ensimmäinen terästeollisuuden tukea koskeva yhteisön säännöstö. Sitä sovellettiin 31.12.1981 asti. Se korvattiin terästeollisuudelle myönnettävää tukea koskevista yhteisön säännöistä 7 päivänä elokuuta 1981 tehdyllä komission päätöksellä N:o 2320/81/EHTY (EYVL L 228, s. 14), joka on muutettu

19.4.1985 tehdyllä komission päätöksellä N:o 1018/85/EHTY (EYVL L 110, s. 5; jäljempänä toinen terästukisäännöstö) ja jota sovellettiin 31.12.1985 asti.

5 Kolmas terästeollisuuden tukea koskeva yhteisön säännöstö (yhteisön säännöistä 27.11.1985 tehty komission päätös N:o 3484/85/EHTY [EYVL L 340, s. 1, jäljempänä kolmas terästukisäännöstö]) oli voimassa 1.1.1986 ja 31.12.1988 välisenä aikana. Neljättä terästeollisuuden tukea koskevaa yhteisön säännöstöä (terästeollisuudelle myönnettävää tukea koskevista yhteisön säännöistä 1 päivänä helmikuuta 1989 tehty komission päätös N:o 322/89/EHTY [EYVL L 38, s. 8]) sovellettiin 1.1.1989 ja 31.12.1991 välisenä aikana.

6 Viidettä terästeollisuuden tukea koskevaa yhteisön säännöstöä, joka otettiin käyttöön terästeollisuudelle myönnettävää tukea koskevista yhteisön säännöistä 27 päivänä marraskuuta 1991 tehdyllä komission päätöksellä 3855/91/EHTY (EYVL L 362, s. 57; jäljempänä viides terästukisäännöstö), sovellettiin 1.1.1992 ja 31.12.1996 välisenä aikana. Se korvattiin yhteisön säännöistä valtion tuesta terästeollisuudelle 18 päivänä joulukuuta 1996 tehdyllä komission päätöksellä N:o 2496/96/EHTY (EYVL L 338, s. 42), joka on kuudes terästeollisuuden tukea koskeva yhteisön säännöstö.

Kanteen perustana olevat tosiseikat

7 Kantaja, Acciaierie di Bolzano (jäljempänä ACB) on yritys, joka valmistaa erikoisterästuotteita, jotka kuuluvat EHTY:n perustamissopimuksen liitteen I nimikenumeroon 4400, ja näin ollen niihin sovelletaan EHTY:n perustamissopimuksen määräyksiä. Terästuotteita valmistava konserni Falck SpA (jäljempänä

Falck), joka on Italian oikeuden mukaan perustettu yhtiö, käytti 31.7.1995 asti määräysvaltaa ACB:ssa. Tuona ajankohtana kantaja myytiin Valbruna Srl -nimiselle yhtiölle.

8 Komissio ilmoitti 5.7.1982 päivätyllä kirjeellään Italian hallitukselle, että se oli päättänyt hyväksyä alueellista tukea koskevan järjestelmän, josta oli säädetty teollisuudelle maksettavasta taloudellisesta tuesta 8.9.1981 annetussa Bolzanon autonomisen provinssin laissa nro 25/81 (jäljempänä alueellinen laki nro 25/81). Komissio korosti tässä kirjeessään, että se aikoi myös ottaa kantaa teollisuuspolitiikan yhteensovittamisesta, alan uudelleenjärjestelystä ja tuotantosuunnan muuttamisesta sekä alan kehittämisestä 12.8.1977 annetun kansallisen lain nro 675 alakohtaiseen soveltamiseen (1/a) (jäljempänä laki nro 675) ja että se varasi itselleen tämän johdosta oikeuden täsmentää ne edellytykset, joiden täyttyessä tätä järjestelmää sovelletaan Bolzanon provinssiin sen päätöksen mukaisesti, jonka komissio tekee kansallisella tasolla. Komissio täsmensi lisäksi, että Bolzanon viranomaisten oli noudatettava terästeollisuuden tukea koskevia periaatteita ja yhteisön säännöstöjä kokonaisuudessaan.

9 Bolzanon provinssin Bolzanon terästeollisuudelle myöntämistä tuista 25 päivänä heinäkuuta 1990 tehdyn komission päätöksen 91/176/EHTY (EYVL 1991, L 86, s. 28; jäljempänä päätös 91/176/EHTY) 1 artiklassa määrätään seuraavaa: "Bolzanon provinssin (Italia) Acciaierie di Bolzanolle vuoden 1987 joulukuussa 8.9.1981 annetun lain nro 25 perusteella myöntämää (6 miljardin Italian liiran, ITL) lainaa koskeva korkotuki on lainvastainen valtiontuki, koska se on toteutettu ilman komission ennakolta antamaa lupaa, ja se on lisäksi päätöksessä N:o 3484/85/EHTY (kolmas terästukisäännöstö) tarkoitetulla tavalla soveltumaton yhteismarkkinoille." Komissio ei kuitenkaan tässä päätöksessään vaatinut jo maksettujen summien palauttamista, vaan se ainoastaan velvoitti Bolzanon provinssin viranomaiset lopettamaan lainan riidanalaisten lyhennysten tukemisen siihen asti kunnes se oli maksettu kokonaisuudessaan.

10 Tämän päätöksen perusteluiden II kohdan toisessa alakohdassa komissio huomauttaa, että se oli 25.5.1983 toisen terästukisäännöstön perusteella hyväksynyt Italian tietyille yksityissektorin yrityksille myönnetyt, rakennemuutokseen liitty-

vät tuet, joiden kokonaismäärä oli 40 miljardia Italian liiraa (ITL), johon kuului Bolzanon terästeollisuudelle lain nro 675/77 perusteella maksettava kahden miljardin ITL:n summa. Erityisesti lankavalssaamotuotteiden laadun parantamiseen oli tässä yhteydessä muun muassa varattu kuuden miljardin ITL:n korkotuettu laina. Komissio korostaa päätöksen II kohdan kolmannessa alakohdassa kuitenkin, että Italian hallitus on ilmoittanut sille, että johtuen Italian hallinnollisesta rakenteesta, jonka mukaan Trenton ja Bolzanon provinsseilla on laaja autonomia, kansallista lakia nro 675/77 ei sovellettu näihin alueisiin, ja että Bolzanon provinssissa sovellettiin alueellista lakia 25/81. Tämä vuoksi tuen tosiasiallinen myöntäminen oli viivästynyt. Komissio totesi tämän vuoksi päätöksen III kohdan toisessa alakohdassa, että tuki oli lainvastainen, koska myönnettyä tukea ei ollut maksettu toisen säännöstön 2 artiklan 1 kohdan viimeisessä luetelmakohdassa säädetyssä määräajassa, eli viimeistään 31.12.1985, ja koska siitä ei ollut ilmoitettu uudelleen eikä komissio ollut hyväksynyt sitä kolmannen säännöstön mukaisesti.

11 Sen jälkeen kun komissiolle oli tehty virallinen kantelu, komissio pyysi Italian viranomaisilta 21.12.1994 tietoja kantajan hyväksi toteutetuista valtion toimenpiteistä. Italian hallitus vastasi pyyntöön 6.4. ja 2.5.1995 päivätyillä kirjeillä.

12 Komissio ilmoitti 1.8.1995 päivätyllä kirjeellään Italian hallitukselle päätöksestään aloittaa viidennen terästukisäännöstön 6 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu menettely, ja se kehotti Italian hallitusta esittämään huomautuksensa asiassa. Päätös menettelyn aloittamisesta julkaistiin 22.12.1995 Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä (EYVL C 344, s. 8; jäljempänä aloittamispäätös) ja muita jäsenvaltioita sekä muita sellaisia, joita asia koskee, kehotettiin esittämään huomautuksensa.

13 Kantaja vaati komissiolta 18.1.1996 päivätyssä kirjeessään, että kantajaa on yrityksenä, jota asia koskee, kuultava aloitetussa menettelyssä. Koska tähän

kirjeeseen ei vastattu, kantaja lähetti komissiolle toisen kirjeen, joka oli päivätty 28.3.1996 ja jossa kantaja pyysi komissiota ilmoittamaan menettelyn silloisesta vaiheesta ja erityisesti siitä, katsoiko komissio kantajan kuulemisen tai tietojen pyytämisen siltä tarpeelliseksi.

14 Saksan terästuottajien järjestö Wirtschaftsvereinigung Stahl esitti 19.1.1996 päivätyssä kirjeessä ja Ison-Britannian terästuottajien järjestö The British Steel Producers' Association 22.1.1996 päivätyssä kirjeessä komissiolle huomatuksensa. Komissio lähetti nämä kirjeet Italian viranomaisille 20.2.1996 päivätyssä kirjeessä.

15 Italian viranomaiset esittivät 27.3.1996 päivätyllä kirjeellään huomautuksensa komissiolle.

Riidanalainen päätös

16 Komissio teki 17.7.1996 päätöksen N:o 96/617/EHTY Bolzanon autonomisen provinssin (Italia) Acciaierie di Bolzano -nimiselle yritykselle myöntämästä tuesta (EYVL L 274, s. 30; jäljempänä riidanalainen päätös).

17 Riidanalaisen päätöksen perustelujen I kohdan kolmannessa alakohdassa on Bolzanon autonomisen provinssin lain nro 25/81 perusteella kantajalle vuosien 1982—1990 aikana myöntämistä julkisista tuista seuraava luettelo:

— 14.2.1983 tehty päätös nro 784:

— 6 500 miljoonan Italian liiran laina;

— 8 000 miljoonan Italian liiran avustus, jota ei tarvitse maksaa takaisin;

— 1.8.1985 tehty päätös nro 3082:

— 12 941 miljoonan Italian liiran laina;

— 3.12.1985 tehty päätös nro 6346:

— 10 234 miljoonan Italian liiran avustus, jota ei tarvitse maksaa takaisin;

— 14.12.1987 tehty päätös nro 7673:

— 6 321 miljoonan Italian liiran laina;

— 2.5.1988 tehty päätös nro 2429:

— 3 750 miljoonan Italian liiran avustus, jota ei tarvitse maksaa takaisin;

— 4.7.1988 tehty päätös nro 4158:

— 987 miljoonan Italian liiran laina;

— 650 miljoonan Italian liiran avustus, jota ei tarvitse maksaa takaisin.

18 Riidanalaisen päätöksen perustelujen samassa kohdassa täsmennetään, että yritykselle on myönnetty yhteensä 25 849 miljoonaa Italian liiraa (12,025 miljoonaa ecua) kymmenen vuoden lainoina 3 prosentin korolla, joka on noin 9 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin tavanomainen 12 prosentin korkotaso kysei-

senä ajankohtana Italiassa, sekä yhteensä 22 634 miljoonaa Italian liiraa (10,5 miljoonaa ecua) avustuksina, joita ei tarvitse maksaa takaisin.

19 Komissio katsoi, että vaikka ennen 31.12.1985 myönnettyihin tukiin sovellettaisiinkin toisen terästukisäännöstön sääntöjä, niitä ei voitu pitää yhteismarkkinoille soveltuvina. Komissio huomautti tältä osin, että kyseisen säännöstön 2 artiklan 1 kohdassa määrätään, että terästukea voidaan pitää yhteismarkkinoille soveltuvana erityisesti sillä edellytyksellä, että tuensaajayritys on käynnistänyt asianmukaisen rakennemuutosohjelman palauttaakseen kilpailukykynsä ja voidakseen toimia kannattavasti tavanomaisin markkinaehdoin ilman tukea ja että ohjelma johtaa tuotantokapasiteetin vähentämiseen. Komission mukaan tässä tapauksessa kumpikaan edellytyksistä ei täyttynyt.

20 Seuraavaksi komissio huomautti, että päätöksen tekemisen ajankohtana voimassa olleessa terästukisäännöstössä lueteltiin tyhjentävästi poikkeukset EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdasta, eli tuet, jotka on tarkoitettu kattamaan tutkimus- ja kehityshankkeista aiheutuvia kustannuksia sekä ympäristönsuojelun ja yrityksen sulkemiseen myönnettävät tuet. Komissio totesi, että näitä poikkeuksia ei ollut mahdollista soveltaa käsiteltävänä olleeseen tapaukseen.

21 Komissio otti kuitenkin ennen 1.1.1986 myönnettyjen tukien osalta huomioon ne erityiset seikat, joiden perusteella Italian viranomaiset olivat tuolloin voineet erehtyä sovellettavista säännöistä, jotka koskivat kyseisten tukien ilmoittamista. Näin ollen komissio ei vaatinut ennen 1.1.1986 myönnettyjen tukien palauttamista.

22 Riidanalaisessa päätöksessä määrätään seuraavaa:

"*1 artikla*

Tuki, jota on myönnetty Acciaierie di Bolzano -yritykselle provinssin antaman lain N:o 25/81 nojalla, on laitonta, koska siitä ei ole ilmoitettu ennen sen myöntämistä. Tällainen tuki on EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdan mukaan yhteismarkkinoille soveltumatonta.

2 artikla

Italian on perittävä takaisin valtion saatavien takaisinperimistä koskevan Italian lainsäädännön mukaisesti tuet, jotka on myönnetty 1 päivästä tammikuuta 1986 alkaen Acciaierie di Bolzano -nimiselle yritykselle provinssin antaman lain N:o 25/81 nojalla 14 päivänä joulukuuta 1987 tehdyssä päätöksessä N:o 7673, 2 päivänä toukokuuta 1988 tehdyssä päätöksessä N:o 2429 ja 4 päivänä heinäkuuta 1988 tehdyssä päätöksessä N:o 4158. Tukien vaikutuksen kumoamiseksi palautettavan määrän lisäksi on maksettava korkoa tukien myöntämispäivästä takaisinmaksupäivään. Sovellettava korkoprosentti on sama, jota komissio on käyttänyt alueellisten tukien nettoavustusekvivalentin laskemisessa vastaavana ajankohtana.

— — "

Oikeudenkäyntimenettely

23 Kantaja on nostanut tämän kanteen yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 12.10.1996 jättämällään kannekirjelmällä.

24 Falck-yhtiö toimitti 17.5.1997 ja Italian tasavalta 28.5.1997 kirjaamoon väliintulohakemukset, joissa ne pyysivät saada osallistua oikeudenkäyntiin tukeakseen kantajan vaatimuksia.

25 Nämä hakemukset hyväksyttiin laajennetun neljännen jaoston puheenjohtajan 11.7.1997 antamalla määräyksellä.

26 Falck esitti 25.9.1997 jättämässään väliintulokirjelmässä ja Italian tasavalta 27.10.1997 jättämässään väliintulokirjelmässä huomautuksensa. Kantaja ja komissio jättivät 16.3.1998 huomautuksensa näihin väliintulokirjelmiin.

27 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (laajennettu viides jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella pyytää prosessinjohtotoimena eräitä asianosaisia vastaamaan kirjallisesti tiettyihin kysymyksiin ja esittämään tiettyjä asiakirjoja, sekä aloittaa suullisen käsittelyn.

28 Asianosaisten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin suullisiin kysymyksiin kuultiin 25.3.1999 pidetyssä istunnossa.

Asianosaisten vaatimukset

29 Kantaja ACB vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa riidanalaisen päätöksen;

— toteaa toissijaisesti, että velvollisuutta takaisinperimiseen ei ole ja tämän johdosta, että 1.1.1986 jälkeen myönnettyjä tukia ei ole perittävä takaisin riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa tarkoitetulla tavalla ja että 2 artiklassa määrättyä korkoa ei ole maksettava;

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

30 Falck ja Italian tasavalta esittävät väliintulijoina samansuuntaiset vaatimukset kuin kantaja, ja ne vaativat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin velvoittaa vastaajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut kokonaisuudessaan, mukaan luettuina väliintulomenettelystä aiheutuneet kulut.

31 Komissio eli vastaaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kanteen;

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Väliintulon hyväksyminen

32 Komissio, joka ei alun perin vastustanut Falckin väliintulohakemusta, katsoo väliintulokirjelmiin esittämissään huomautuksissa, että Falckilla ei enää ole välitöntä, konkreettista ja oikeudellisesti merkittävää intressiä väliintuloon. Tämän vuoksi komissio vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkää Falckin väliintulohakemuksen.

33 Vaikka on mahdollista, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, sen jälkeen kun se on hyväksynyt Falckin väliintulohakemuksen kantajan vaatimuksien tukemiseksi, tutkii uudelleen sen, voidaanko Falckin väliintulohakemus hyväksyä (ks. vastaavasti asia 138/79, Roquette Frères v. neuvosto, tuomio 29.10.1980, Kok. 1980, s. 3333), käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvät tosiseikat eivät velvoita tutkimaan kysymystä uudelleen.

34 Se, että Falckilla ei enää ollut määräysvaltaa kantajayhtiössä, oli tiedossa silloin kun se esitti väliintulohakemuksensa ilman, että komissio olisi tuona ajankohtana vastustanut hakemusta. Toisaalta laajennetun neljännen jaoston puheenjohtajan 11.7.1997 antamassa määräyksessä, jolla Falckin väliintulohakemus hyväksyttiin, on perustelu, jossa on otettu huomioon, ettei Falckilla enää ollut määräysvaltaa kantajayhtiössä. Määräyksessä todetaan seuraavaa:

"Hakemuksensa tueksi Falck SpA esittää, että niiden tosiseikkojen tapahtumisen aikana, joihin komission päätös perustuu, Falckilla oli suora määräysvalta kantajana olevassa yhtiössä, joka puolestaan oli tässä päätöksessä yhteismarkkinoiden kanssa soveltumattomaksi todettujen tukien saaja. Falck SpA ja teräksentuottaja Valbruna Srl olivat Falck SpA:n mukaan sopineet kantajan osakepääoman siirrosta. Mikäli tätä kannetta ei hyväksytä ja kun kantajalle tukena maksetut summat peritään sen johdosta komission päätöksen mukaisesti

takaisin, Valbruna Srl tai kantaja voivat yllä mainittujen sopimusten perusteella nostaa regressikanteen Falckia vastaan — — ."

35 Siten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ei ole tarpeen asettaa Falckin intressiä väliintuloon uudelleen kyseenalaiseksi.

Päätöksen kumoamista koskeva vaatimus

36 Kantaja esittää kumoamisvaatimuksensa tueksi kuusi kanneperustetta, jotka koskevat pääasiassa puolustautumisoikeuksien loukkaamista, yhteisön sääntöjen taannehtivaa soveltamista ja lojaalia yhteistyötä, vilpitöntä mieltä ja luottamuksensuojaa koskevien periaatteiden sekä suhteellisuusperiaatteen loukkaamista sekä oikeudellista virhettä harkittaessa tukien soveltuvuutta teräksen yhteismarkkinoille sekä tosiseikkojen virheellistä arviointia, koron vahvistamisessa tapahtunutta virhettä ja perustelujen puutteellisuutta.

Puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskeva ensimmäinen kanneperuste

Asianosaisten vaatimukset ja niiden perustelut

37 Kantaja vahvistaa, että heti kun se sai tiedon menettelyn aloittamista koskevasta päätöksestä, joka julkaistiin 22.12.1995 Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä, se ilmoitti komissiolle 18.1. ja 28.3.1996 päivätyillä kirjeillään, että sitä oli tarpeen kuulla menettelyn yhteydessä. Kun näihin kahteen kirjeeseen ei vastattu,

kantaja sai kuitenkin riidanalaisesta päätöksestä tietoonsa Italian hallituksen ja kahden teräksentuottajajärjestön esittämät huomautukset. Vastauskirjelmässään kantaja korostaa, että se oli 18.1.1996 päivätyssä kirjeessään nimenomaisesti pyytänyt saada osallistua menettelyyn, joten sillä oli oikeus tutustua asiaa koskeviin asiakirjoihin.

38 Kantaja huomauttaa, että puolustautumisoikeuksien noudattaminen edellyttää, että henkilö, jota vastaan komissio on aloittanut hallinnollisen menettelyn, on tämän menettelyn aikana voinut tehokkaasti esittää kantansa väitettyjen tosiseikkojen paikkansa pitävyyteen ja merkityksellisyyteen ja niihin asiakirjoihin, jotka komissiolla on sellaisen väitteensä tukena, jonka mukaan yhteisön oikeutta on rikottu (ks. asia 234/84, Belgia v. komissio, tuomio 10.7.1986, Kok. 1986, s. 2263, 27 kohta).

39 Käsiteltävänä olevassa asiassa näiden periaatteiden rikkominen on erityisen selvää, koska kantaja ei ole jäänyt toimettomaksi, vaan se on kahdesti tuonut esiin tahtonsa osallistua menettelyyn.

40 Komissio korostaa, että kantaja ei ole pyytänyt saada tutustua asiakirjoihin. Komission mukaan kantaja on 18.1. ja 28.3.1996 päivätyissä kirjeissään vain tiedustellut, missä vaiheessa menettely oli ja ainoastaan ilmoittanut, että se oli valmis toimimaan yhteistyössä komission kanssa tämän suorittaessa tutkintaa.

41 Komissio ei ole mielestään rikkonut kantajan menettelyllisiä oikeuksia, koska se on ainoastaan velvollinen antamaan niille, joita asia koskee, mahdollisuuden esittää huomautuksensa, jotta sillä olisi hallussaan kaikki tarpeellinen tieto päätöksen tekemistä varten (ks. asia 70/72, komissio v. Saksa, tuomio 12.7.1973, Kok. 1973, s. 813, 19 kohta; Kok. Ep. II, s. 117). Toisin kuin kyseinen jäsen-

valtio, jolle yksin päätös on osoitettu, menettelyyn nähden kolmansilla ei ole oikeutta tutustua asiakirjoihin tai tulla kuulluiksi (asia 84/82, Saksa v. komissio, tuomio 20.3.1984, Kok. 1984, s. 1451, 13 kohta).

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

42 Tukia koskeva hallinnollinen menettely aloitetaan ainoastaan kyseistä jäsenvaltiota vastaan. Tuensaajaa, kuten kantajaa, pidetään tässä menettelyssä ainoastaan henkilönä, jota asia koskee.

43 Viidennen terästukisäännöstön 6 artiklan 4 kohdassa säädetään seuraavaa: "Jos komissio pyydettyään asianosaisilta lausunnot toteaa, että jokin tuki ei ole tämän päätöksen määräysten mukainen, se ilmoittaa päätöksestään asianomaiselle jäsenvaltiolle."

44 Kyseisen artiklan sanamuodosta tai muusta valtiontukea koskevasta säännöksestä tai määräyksestä tai yhteisön oikeuskäytännöstä ei ilmene, että komissio olisi velvollinen kuulemaan tuensaajaa siitä oikeudellisesta arvioinnista, jonka se tekee kyseessä olevista tuista.

45 Näin ollen tuensaajalla on oikeus ainoastaan osallistua hallinnolliseen menettelyyn siinä määrin kuin yksittäistapaukseen liittyvissä olosuhteissa on tarkoituksenmukaista, eikä se suinkaan voi vaatia sellaisia puolustautumisoikeuksia, jotka on myönnetty niille henkilöille, joita vastaan menettelyä käydään (ks. vastaavasti

yhdistetyt asiat T-371/94 ja T-394/94, British Airways ym. ja British Midland Airways v. komissio, tuomio 25.6.1998, Kok. 1998, s. II-2405, 60 kohta).

46 Käsiteltävänä olevassa asiassa kantajalle on kyseisen menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä annettu tilaisuus esittää huomautuksensa huomioon otetuista tosiseikoista ja komission arvioinnista, vaikka se ei olekaan käyttänyt tätä mahdollisuutta.

47 Näin ollen komissio ei ole loukannut kantajan menettelyllisiä oikeuksia.

48 Tämän johdosta ensimmäinen kanneperuste on hylättävä.

Yhteisön sääntöjen taannehtivaa soveltamista koskeva toinen kanneperuste

Asianosaisten vaatimukset ja niiden perustelut

49 Kantaja väittää, että riidanalainen päätös ei ole selvä sovellettavien sääntöjen osalta. Kantajan mukaan näyttää siltä, että päätökseen on sovellettu päätöksen tekemisen ajankohtana voimassa ollutta terästukisäännöstöä, vaikka mahdollista on myös, että siihen on sovellettu kyseisen tuen myöntämisen ajankohtana voimassa ollutta säännöstöä. Päätöksessä 91/176/EHTY esitettyjä perusteluja, joissa tuen myöntämisen ajankohta erotettiin keinotekoisesti tuen maksamisen ajankohdasta, ei ole noudatettu.

50 Kantajan mukaan se, että käsiteltävänä olevaan asiaan on sovellettu riidanalaisen päätöksen tekemisen ajankohtana voimassa ollutta terästukisäännöstöä, on luottamuksensuojan ja oikeusvarmuuden periaatteiden vastaista. Nämä periaatteet rajoittavat valtiontukien alalla komission toimintaa (ks. asia 310/85, Deufil v. komissio, tuomio 24.2.1987, Kok. 1987, s. 901, 20 kohta ja sitä seuraavat kohdat ja asia 223/85, RSV v. komissio, tuomio 24.11.1987, Kok. 1987, s. 4617, 15 kohta ja sitä seuraavat kohdat). Komission käsiteltävänä olevassa asiassa noudattama toiminta asetti ne, joita asia koskee, sellaiseen asemaan, että ne eivät pystyneet määrittämään, mitä sääntöjä niihin sovelletaan.

51 Kantajan mukaan komission hallinnollisesta käytännöstä ilmenee, että sovellettava säännöstö oli tuen myöntämisen ajankohtana voimassa ollut säännöstö, ja tuon ajankohdan suhteen on tukien vaikutuksia yhteismarkkinoille arvioitava.

52 Kantaja ei hyväksy komission väitettä, jonka mukaan yhtäältä komission käyttäessä toimivaltaansa sitä eivät sido mitkään ajalliset rajoitukset, kuten vanhentumisaika, ja toisaalta että sen tarkistus- ja valvontavalta rajoittuisi siihen ajanjaksoon, jona tukijärjestelmää koskevat säännöt ovat voimassa. Tällainen väite on yhteisön järjestelmän, jonka perusominaisuus vastaa oikeusvaltion luonnetta, vastainen (ks. asia 294/83, Les Verts v. parlamentti, tuomio 23.4.1986, Kok. 1986, s. 1339).

53 Italian tasavalta toteaa, että ilmoitettujen tukien soveltuvuutta yhteismarkkinoille arvioidaan sen säännöstön mukaan, joka on voimassa ajankohtana, jolloin tuet myönnetään. Tämän vuoksi kun arvioidaan jälkikäteen sellaisten tukien soveltuvuutta yhteismarkkinoille, joita ei ole ilmoitettu, arvioinnin pitäisi tapahtua tukien myöntämisajankohdan aikana voimassa olleen terästukisäännöstön mukaisesti, vaikka tuet olisivat lainvastaisia.

54 Komissio kiistää, että se olisi soveltanut taannehtivasti uutta säännöstöä.

55 Komissio korostaa, että EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c kohdassa määrätty tukia koskeva kielto on luonteeltaan yleinen ja ehdoton, toisin kuin EY:n perustamissopimuksen mukainen kielto. Terästukisäännöstöillä säädetään tosin poikkeuksia EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c kohdasta, ja niiden perusteella on mahdollista tietyissä tapauksissa ja ajallisesti rajoitettuna saada komissiolta erityislupa. Kuitenkin tämä lupa koskee vain ajanjaksoa, jonka aikana komissio on katsonut tarpeelliseksi tietyissä täysin poikkeuksellisissa tilanteissa poiketa ehdotonta kieltoa koskevasta säännöstä.

56 Komission mukaan sen jälkeen kun säännöstön soveltamisaika on päättynyt, komissiolla ei enää ole toimivaltaa antaa poikkeuksena yleisestä kiellosta lupaa terästeollisuudelle myönnettävälle tuelle. Tällaisen toimivallan myöhempi käyttäminen edellyttää sellaisten uusien poikkeussääntöjen antamista, joita komission pitää noudattaa. Jäsenvaltio, joka ei ole noudattanut ilmoitusvelvollisuuttaan säännöstössä vahvistetussa määräajassa, ei voi vaatia komissiota harjoittamaan sellaista valvontavaltaa, jota komissiolla ei enää ole. Jäsenvaltioon kohdistuu tällöin tukijärjestelmän rajoittamista tai sen ehdotonta kieltämistä koskeva riski. Kun oletetaan, että riidanalaista tukea on arvioitu ainostaan viidennen säännöstön perusteella, kyseessä ei ole suinkaan sellaisten sääntöjen taannehtiva soveltaminen, jotka eivät olleet vielä voimassa kyseisen tuen myöntämisajankohtana, vaan niiden sääntöjen soveltaminen, jotka ovat ainoita sääntöjä, joiden perusteella komissio voi ainoastaan poiketa terästeollisuuden tukia koskevasta yleisestä kiellosta.

57 Komissio ei hyväksy kantajan väitettä, jonka mukaan sen toimivallan käyttöä koskisi vanhentumisaika. Komissio huomautti tältä osin istunnossa, että neuvosto antoi 22.3.1999 asetuksen N:o 659/1999 EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä (EYVL L 83, s. 1) ja sen 15 artiklan 1 kohdassa säädetään, että komission toimivaltuuksiin periä lainvastainen tuki takaisin sovelletaan kymmenen vuoden vanhentumisaikaa. Koska riidanalaisen päätöksen tekemisaikana ei ollut vanhentumisaikaa koskevia sääntöjä, tämä merkitsee juuri sitä, että vanhentumista koskevaa edellytystä ei ollut tuona ajankohtana.

58 Komissio kiistää lopuksi kantajan väitteen, jonka mukaan komission hallinnollisesta käytännöstä ilmenee, että sovellettavan säännöstön on oltava tuen myöntämisen aikana voimassa oleva säännöstö. Säännöillä, joita ei voida enää soveltaa sinä ajankohtana, kun komissio tekee päätöksen, on merkitystä vain hyvin erityisissä tilanteissa. Joka tapauksessa ei ole oikein katsoa, että tuen maksamisen ajankohta vaikuttaisi sovellettaviin sääntöihin. Komissio vahvisti istunnossa, että päätöksen 91/176/EHTY perusteella voidaan virheellisesti ajatella, että asia oli näin.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

59 On huomautettava, että EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa määrätään, että valtioiden muodossa tai toisessa myöntämä tuki tai avustukset ovat kiellettyjä.

60 On totta, että tietyt poikkeukset tästä kiellosta, kuten juuri terästeollisuuden tukea koskevat yhteisön säännöstöt, on tehty EHTY:n perustamissopimuksen 95 artiklan perusteella. Tukisäännöstöllä pyritään vain tietyin edellytyksin hyväksymään ne poikkeukset, jotka tästä kiellosta voidaan tehdä määrättyjen näissä säännöksissä tyhjentävästi lueteltujen tukityyppien osalta. Tukiin, jotka eivät kuulu tukisäännöksissä tästä kiellosta vapautettuihin tyyppeihin, sovelletaan siis yksinomaan 4 artiklan c alakohtaa (ks. asia T-239/94, EISA v. komissio, tuomio 24.10.1997, Kok. 1997, s. II-1839, 72 kohta).

61 Toisin kuin EY:n perustamissopimuksen valtiontukia koskevat määräykset, joissa komissiolle annetaan pysyvästi oikeus päättää tukien soveltuvuudesta yhteismarkkinoille, säännöstössä vahvistetut poikkeukset perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa asetetusta ehdottoman kiellon periaatteesta voidaan myöntää vain säännöstössä määrätyn ajanjakson ajan (ks. asia T-129/96, Preussag Stahl v. komissio, tuomio 31.3.1998, Kok. 1998, s. II-609, 43 kohta).

62 Sen jälkeen kun säännöstön soveltamisaika on päättynyt, komissiolla ei säädettyjen poikkeusten nojalla ole oikeutta antaa lupaa sellaiselle terästeollisuudelle annettavalle tuelle, jota ei ole ilmoitettu säännöstön mukaisesti (ks. asia 214/83, Saksa v. komissio, tuomio 3.10.1985, Kok. 1985, s. 3053, 47 kohta).

63 Käsiteltävänä olevassa asiassa on ilmeistä, että kyseisiä tukia ei ole ilmoitettu.

64 Tällaisessa tilanteessa jäsenvaltio, joka ei ole noudattanut ilmoitusvelvollisuuttaan, ei voi vaatia, että komissio harjoittaa kumotun säännöstön nojalla valvontaa tuen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille. Samoin tällainen jäsenvaltio, joka ei ole noudattanut tässä säännöstössä määrättyjä ehtoja, ei voi perustellusti vedota oikeusvarmuuden periaatteeseen, jotta siihen sovellettaisiin säännöstössä mainittuja poikkeuksia (ks. vastaavasti asia T-331/94, IPK v. komissio, tuomio 15.10.1997, Kok. 1997, s. II-1665, 45 kohta).

65 Sama koskee kantajaa. Se ei perustellusti voi vaatia, että komissio harjoittaa kumotun säännöstön nojalla valvontaa sille myönnetyn tuen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille. Komissio on nimittäin harjoittanut valvontavaltaansa sen ainoan säännöstön mukaisesti, jonka perusteella tällainen tutkiminen oli mahdollista. Komissio toteaa näin ollen perustellusti, että se ei käsiteltävänä olevassa asiassa ole soveltanut taannehtivasti sääntöjä, jotka eivät olleet voimassa kyseisten tukien myöntämisen ajankohtana.

66 Kantaja vetoaa myös luottamuksensuojan periaatteeseen.

67 Tältä osin on huomautettava, että poikkeuksellisessa tilanteessa sellaisen tuen saaja, joka on todettu lainvastaiseksi tai soveltumattomaksi yhteismarkkinoille, voi vedota tähän periaatteeseen riitauttaakseen tuen takaisin perimisen. Tällä seikalla ei kuitenkaan ole yhteyttä sen selvittämiseen, mitä säännöstöä käsiteltävänä olevassa tapauksessa oli sovellettava, ja sitä tarkastellaan kolmannen kanneperusteen yhteydessä.

68 On siis katsottava, että komissio ei ollut velvollinen viittaamaan aikaisempiin terästukisäännöstöihin. Se, että komissio viittasi lisäksi niihin, ei muuta tätä oikeudellista tilannetta.

69 Kantajan väitettä, jonka mukaan päätös tukien takaisinperimisestä oli lainvastainen sen takia, että komissio ei ollut noudattanut vanhentumisaikaa, ei voida hyväksyä. Yhteisön lainsäätäjä ei ollut riidanalaisen päätöksen tekemishetkellä vahvistanut minkäänlaista vanhentumisaikaa ilmoittamatta jätettyjä valtion tukia koskeville komission toimille. Siten komission ei ollut noudatettava vanhentumisaikaa päätöstä tehdessään (yhdistetyt asiat T-126/96 ja T-127/96, BFM ja EFIM v. komissio, tuomio 15.9.1998, Kok. 1998, s. II-3437, 67 kohta).

70 Tämän vuoksi toinen kanneperuste on hylättävä.

Lojaalia yhteistyötä, vilpitöntä mieltä ja luottamuksensuojaa koskevien periaatteiden sekä suhteellisuusperiaatteen rikkomista koskeva kolmas kanneperuste

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

71 Kantaja väittää, että riidanalaista päätöstä on tutkittava yhdessä päätöksen 91/176/EHTY kanssa, sillä viimeksi mainittuun päätökseen liittyvät tosiseikat ja

muut seikat ovat samat kuin riidanalaisessa päätöksessä. Kantajan mukaan viimeksi mainitussa päätöksessä kyseessä ollut tuki katsottiin soveltumattomaksi teräksen yhteismarkkinoille ainoastaan sillä perusteella, että tueksi katsottu laina maksettiin vasta 31.12.1985 jälkeen eli sen ajanjakson päättymisen jälkeen, jolloin sovellettiin toista terästukisäännöstöä. Näin ollen ainoastaan muodollinen seikka sai huomattavan merkityksen, sillä kyseinen tuki tutkittiin kolmannen säännöstön mukaan, joka tuli voimaan 1.1.1986.

72 Kantaja korostaa seuraavaksi, että se oli vuonna 1982 valmistellut rakennemuutossuunnitelman alueellisen lain nro 25/81 perusteella. Kantaja huomauttaa, että komissio hyväksyi tämän suunnitelman vuonna 1983. Bolzanon provinssi oli lisäksi kysynyt komissiolta, oliko alueelliseen lakiin nro 25/81 perustuvia tukihankkeita tarpeen ilmoittaa. Koska komissio ei vastannut, provinssi katsoi, että ilmoitus ei ollut tarpeen. Tämä kanta voidaan ymmärtää varsinkin koska komission 5.7.1982 Italian hallitukselle lähettämässä kirjeessä ilmoitettiin, että komissio varasi itselleen "oikeuden täsmentää ne edellytykset, joiden täyttyessä tätä järjestelmää voidaan soveltaa Bolzanon provinssiin sen päätöksen mukaisesti, jonka se tekee kansallisella tasolla", ja koska komissio ei ole ikinä täsmentänyt näitä edellytyksiä.

73 Kantaja lisää, että kun päätös 91/176/ETY annettiin 25.7.1990, kaikki Bolzanon provinssin päätökset oli jo tehty ja myönnetyt tuet maksettu. Olisi epänormaalia, että siitä ajasta huolimatta, joka oli kulunut, eli seitsemän vuotta ensimmäisestä ja kaksi vuotta viimeisestä päätöksestä, komissio ei tuona ajankohtana olisi ollut tietoinen näistä päätöksistä ja että se ei olisi ottanut niitä huomioon.

74 Nämä seikat huomioon ottaen komissio on kantajan mukaan rikkonut ensinnäkin lojaalia yhteistyötä koskevaa periaatetta (ks. EHTY:n perustamissopi-

muksen 86 artikla, joka vastaa kantajan mukaan sisällöltään EY:n perustamissopimuksen 5 artiklaa [josta on tullut EY 10 artikla]). Komissio ei ole osoittanut EHTY:n perustamissopimuksessa määrättyä yhteistyötä koskevaa tarpeellista aktiivisuutta, ei ainoastaan siksi, että se ei ollut toiminut yhteistyössä kansallisten viranomaisten kanssa, vaan myös sen takia, että se oli viivästyttänyt menettelyn aloittamista ollen kuitenkin tietoinen seikoista, joiden perusteella menettely olisi pitänyt aloittaa, ja viivästyttänyt tämän menettelyn päätökseen saattamista tekemällä kielteisen päätöksen tuen soveltumattomuudesta yhteismarkkinoille.

75 Toiseksi komissio on kantajan mukaan rikkonut vilpitöntä mieltä ja luottamuksensuojaa koskevia periaatteita. Komission toiminta ja etenkin menettelyn kesto oli synnyttänyt kansallisten viranomaisten ja kantajan perustellun luottamuksen siihen, että riidanalaiset tuet olivat lainmukaisia. Kansalliset viranomaiset ja kantaja olivat toimineet vilpitöntä mieltä koskevan periaatteen mukaisesti, koska ne eivät kohtuudella olleet voineet kuvitella, että komissio voisi riitauttaa tuet. Sen lisäksi nimittäin, että komissio ei ollut vastustanut tukia, silloin kun siltä oli kysytty niiden johdosta, se ei ollut pitkään aikaan tukien myöntämisen jälkeen katsonut tarpeelliseksi vastustaa niitä (ks. asia 52/84, komissio v. Belgia, tuomio 15.1.1986, Kok. 1986, s. 89, 16 kohta ja em. asia RSV v. komissio).

76 Falck yhtyy kantajan väitteeseen todeten, että kantajan esittämistä oikeudenkäyntiasiakirjoista käy ilmi, että sen jälkeen kun rakennemuutossuunnitelmasta oli ilmoitettu ja koska komissio ei millään tavoin reagoinut tähän (huolimatta Bolzanon provinssin ja Italian hallituksen toimista), kantajan luottamus maksettujen tukien lainmukaisuuteen oli täysin perusteltu. Alkuperäinen ja sitä täydentävä rakennemuutossuunnitelma olivat epäilemättä osa jatkuvaa hanketta toimenpideohjelmineen. Se, että suunnitelmaa täydennettiin ja että se pantiin täytäntöön "olemassa olevan" järjestelmän perusteella, ei edellyttänyt tiedoksiantamista eikä ilmoittamista, koska kyse ei ollut "uusista tuista" (ks. asia C-44/93, Namur-Les assurances du crédit, tuomio 9.8.1994, Kok. 1994, s. I-3829).

77 Kantaja väittää seuraavaksi, että se on toiminut huolellisesti niiden tukien valvomisessa, joita se on saanut useaan otteeseen. Komissio ei sen mukaan ollut

esittänyt todisteita siitä, ettei näin olisi. Näin ollen kantajalla on katsottava olleen perusteltu luottamus ja vilpitön mieli tukien suhteen.

78 Kantaja väittää edelleen, että se, että tukien myöntämisen ja riidanalaisen päätöksen tekemisen välillä on kulunut niin pitkä aika, muuttaa tukien takaisinperimisen seuraamukseksi, josta ei ole säädetty yhteisön oikeudessa. Takaisinperimisellä ei enää tavoiteltu markkinoiden tasapainon palauttamista ja maksettujen tukien vääristävän vaikutuksen poistamista, koska markkinatilanne sekä tosiasiallinen ja oikeudellinen tilanne olivat tuona aikana muuttuneet. Saatavat olivat lisäksi voineet vanhentua kansallisen oikeuden mukaan.

79 Takaisinperimisen muuttumista seuraamukseksi lisää vaikutuksiltaan kantajan mukaan se seikka, että takaisinperimiseen kuuluvat korot, jotka alkavat juosta tuen myöntämisen ajankohdasta eikä riidanalaisen päätöksen tekemispäivästä. Tämä on myös suhteellisuusperiaatteen vastaista, sillä vaikka takaisinperiminen olisi pakko toteuttaa, kantajalle asetettu vaatimus on liiallinen ja siten suhteeton ottaen huomioon asiaan liittyvät tosiseikat.

80 Kantaja tuo vielä esiin, että kohtuullisuus-, tarkoituksenmukaisuus- ja oikeudenmukaisuussyiden, joiden vuoksi komissio ei määrännyt kolmen ensimmäisen tuen takaisinperimisestä, olisi myös pitänyt johtaa siihen, että komissio ei vaadi kolmen viimeisen tuen takaisinperimistä. Komission olisi jo kulunut aika huomioon ottaen — eli 13 vuotta ensimmäisestä päätöksestä ja kahdeksan vuotta viimeisestä päätöksestä — pitänyt tehdä erilainen päätös.

81 Komissio kiistää kaikki nämä väitteet. Se huomauttaa, että vaikka se oli toukokuussa 1983 toisen terästukisäännöstön perusteella hyväksynyt alueellisen lain nro 25/81 perusteella vahvistetun rakennemuutossuunnitelman, josta oli ilmoi-

tettu syyskuussa 1980, yhteydessä kantajalle myönnetyt tuet, tämän päätöksen perusteella ei voitu katsoa, että kaikki suunnitelman perusteella myönnetyt tuet hyväksytään. Komission erityinen lupa oli tarpeen jokaisessa tapauksessa.

82 Komissio toteaa, että vuoden 1983 komission päätöksen mukaan tuki, joka oli 6,5 miljardin ITL:n korkotuettu laina ja jossa oli 2 miljardin ero suhteessa markkinakorkoon, oli myönnettävä ehdottomasti viimeistään 31.1.1985, ja mikäli tätä ei noudatettu, tukea pidettäisiin yhteismarkkinoille soveltumattomana. Koska laina myönnettiin myöhemmin, tehtiin päätös N:o 91/176/EHTY, jolla tuki todettiin yhteismarkkinoille soveltumattomaksi. Kuitenkin ottaen huomioon Italian viranomaisten vilpitön mieli ja toiminnalliset vaikeudet, jotka johtuivat alueellisten ja kansallisten viranomaisten välisestä toimivallan jaosta, komissio ei vaatinut tukien palauttamista. Tästä on seurauksena, että kyseessä oli kielteinen päätös, jonka mukaan mitään tukea ei hyväksytty ja jonka perusteella ei voinut syntyä perusteltua luottamusta tulevaisuutta varten muiden avustustoimenpiteiden osalta, ellei sitten ole olemassa erityisiä seikkoja, joiden perusteella voidaan päättää, ettei takaisinperimistä vaadita.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

83 Aluksi on tutkittava kantajan väite, joka koskee luottamuksensuojaa koskevan periaatteen loukkaamista.

84 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tuensaajayrityksille voi syntyä tuen lainmukaisuutta koskeva perusteltu luottamus vain siinä tapauksessa, että tuki on myönnetty säädettyä menettelyä noudattaen, mistä huolellisen taloudellisen toimijan on kyettävä varmistautumaan (ks. asia 5/89, Saksa v. komissio, tuomio 20.9.1990, Kok. 1990, s. I-3437, 14 kohta ja em. asia Preussag Stahl v. komissio, tuomion 77 kohta). Lainvastaisen tuen saaja voi vedota tähän periaatteeseen ainoastaan poikkeuksellisissa tilanteissa, joiden perusteella se on voinut perustellusti luottaa tuen laillisuuteen (asia C-183/91, komissio v. Kreikka, tuomio 10.6.1993, Kok. 1993, s. I-3131, 18 kohta).

85 Käsiteltävänä olevassa asiassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut edellä olevassa 63 kohdassa, että kyseisiä tukia ei ole ilmoitettu, minkä vuoksi niitä ei ole myönnetty sovellettavaa menettelyä noudattaen. Lisäksi kantaja ei ole osoittanut sellaisen poikkeuksellisen tilanteen olemassaoloa, jonka vuoksi sillä olisi perusteltu luottamus tukien lainmukaisuuteen.

86 Ensinnäkin on selvää, että 1.1.1986 eli kolmannen terästukisäännöstön voimaantulon jälkeen, velvollisuus ilmoittaa rahoituksellisesta toimenpiteestä oli ehdoton. Tämän säännöstön 6 artiklassa säädettiin, että komissiolle oli ilmoitettava riittävän ajoissa, jotta se voi esittää huomautuksensa tuen myöntämistä tai muuttamista koskeviin suunnitelmiin, sekä kaikkiin jäsenvaltioiden ja sellaisten alueellisten viranomaisten tai elinten rahoituksellisia toimenpiteitä koskeviin suunnitelmiin, jotka käyttävät tätä tarkoitusta varten valtion varoja terästeollisuutta harjoittavien yritysten hyväksi. Tässä artiklassa säädettiin, että kaikista tukien konkreettisista soveltamistapauksista oli ilmoitettava.

87 Tästä seuraa, että kantaja ei voi perustellusti väittää, että se ei ollut tietoinen valtion velvollisuudesta ilmoittaa niistä konkreettisista tukihankkeista, jotka liittyivät sen rakennemuutossuunnitelmaan 1.1.1986 jälkeen, tai että komissiolle ei tarvinnut ilmoittaa yrityksen rakennemuutoksen kehitysvaiheista eikä etenkään 26.6.1986 päivätystä rakennemuutosta täydentävästä ohjelmasta.

88 Toiseksi on huomattava, että komissio ilmoitti 5.7.1982 päivätyssä kirjeessään ottavansa kantaa kansallisen lain nro 675/77 alakohtaiseen soveltamiseen, ja että se varasi itselleen oikeuden täsmentää ne edellytykset, joiden täyttyessä tätä järjestelmää sovelletaan Bolzanon provinssiin sen päätöksen mukaisesti, jonka komissio tekee kansallisella tasolla. Komissio täsmensi tässä samassa kirjeessä lisäksi, että Bolzanon viranomaisten oli noudatettava terästeollisuuden tukea koskevia periaatteita ja yhteisön säännöstöjä kokonaisuudessaan (ks. edellä 8 kohta).

89 Lisäksi vuoden 1983 päätöksessään komissio täsmensi, että lupa tässä päätöksessä mainituille tuille oli riippuvainen sen suorittaman valvonnan tuloksista, ja että tuen maksaminen 31.12.1984 jälkeen oli kiellettyä.

90 Tästä seuraa, että komissio ei ole antanut lopullista lupaa kaikille kyseisen yleisen järjestelmän yhteydessä myönnetyille tuille ja että lupa oli ajallisesti rajoitettu. Näin ollen sillä, että komissio ei vastannut Bolzanon provinssin kirjeeseen, ei voida perustella ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiä, etenkään koska terästeollisuuden tukia koskevien poikkeuksien edellytyksiä on muutettu sillä välin.

91 Kolmanneksi määräaika, jossa komissiolla oli toisen säännöstön mukaan oikeus hyväksyä tuki, päättyi 31.12.1985. Siten 1.1.1986 jälkeen maksettuihin tukiin, joiden osalta komissio vaati palauttamista, ei enää sovellettu toista terästukisäännöstöä, minkä vuoksi kantajalle ei ollut voinut syntyä perusteltua luottamusta näiden tukien lainmukaisuuteen tämän säännöstön perusteella.

92 Neljänneksi on täsmennettävä, että päätöksessä 91/176/EHTY todetaan, että korkotuki vuoden 1987 joulukuussa myönnetylle lainalle on lainvastainen valtiontuki, koska se on pantu täytäntöön ilman ennakkoilmoitusta komissiolle, ja lisäksi että se on kolmannessa terästukisäännöstössä tarkoitetulla tavalla yhteismarkkinoille soveltumaton. Päätöksen 91/176/EHTY ja riidanalaisen päätöksen välillä ei siis ole ristiriitaa, eli kantaja ei siis voi vedota päätökseen 91/176/EHTY perustellun luottamuksensa osoittamiseksi. Se, että komissio katsoi kohtuulliseksi olla vaatimatta päätöksessä 91/176/EHTY tarkoitetun tuen palauttamista päätöksessä esitettyjen erityisten seikkojen vuoksi ei merkitse, että nämä toteamukset

sitoisivat komissiota sen tutkiessa tuen soveltuvuutta yhteismarkkinoille käsiteltävänä olevassa asiassa.

93 Seuraavaksi kantajan väite, jonka mukaan se on ollut huolellinen, on hylättävä. Riittää nimittäin, kun todetaan, että ainut sen esittämä todiste tältä osin on sen hallintojohtaja Sergio Moresettin 2.2.1999 päivätty selvitys, josta ilmenee, että hän oli ollut yhteydessä Bolzanon viranomaisiin. Kun otetaan huomioon tähän asiaan liittyvät tosiseikat, kantaja ei ole voinut mitenkään varmistua ilmoitusmenettelyn noudattamisesta sillä, että se on ollut yhteydessä paikallisiin viranomaisiin.

94 Sitten on todettava, että kantaja ei käsiteltävänä olevan asian tosiseikkojen perusteella voi tehokkaasti vedota lojaalin yhteistyön ja vilpittömän mielen periaatteiden loukkaamiseen. Tukien valvonta edellyttää, että jäsenvaltio täyttää ilmoitusvelvollisuutensa. Siten kantaja ei voi perustellusti vedota siihen, että komissio ei ennemmin ole todennut lainvastaisten tukien olemassaoloa. Päinvastaisessa tapauksessa EHTY:n perustamissopimuksen valtiontukia koskevilla määräyksillä ei olisi minkäänlaista tehokasta vaikutusta. Joka tapauksessa mikään todiste ei tue väitettä, jonka mukaan komission olisi pitänyt olla tietoinen kyseisistä tuista.

95 Lopuksi on huomautettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan suhteellisuusperiaate edellyttää, että yhteisön toimielinten säädöksillä, päätöksillä ja muilla toimenpiteillä ei saa ylittää sitä, mikä on asianmukaista ja tarpeellista tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi, koska on selvää, että kun on mahdollista valita usean asianmukaisen toimenpiteen välillä, on valittava vähiten pakottava (ks. esim. asia 15/83, Denkavit Nederland, tuomio 17.5.1984, Kok. 1984, s. 2171, 25 kohta ja asia 265/87, Schräder, tuomio 11.7.1989, Kok. 1989, s. 2237, 21 kohta).

96 Koska lainvastaisesti myönnetyn tuen poistaminen perimällä se takaisin on looginen seuraus siitä, että tuki on todettu lainvastaiseksi (ks. asia C-142/87, Belgia v. komissio, tuomio 21.3.1990, Kok. 1990, s. I-959, 66 kohta; asia C-305/89, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, Kok. 1991, s. I-1603, 41 kohta ja asia T-459/93, Siemens v. komissio, tuomio 8.6.1995, Kok. 1995, s. II-1675, 96 kohta), tällaisen toimenpiteen ei periaatteessa voida katsoa olevan suhteeton verrattuna EHTY:n perustamissopimuksen valtiontukea koskevien määräysten tavoitteisiin. Tästä seuraa myös, että vaikka tällainen toimenpide toteutetaan kauan tuen myöntämisen jälkeen, se ei ole yhteisön oikeuteen perustumaton seuraamus.

97 Sama koskee myös korkojen takaisinperimistä. Mikäli tuensaajayritykset voisivat hyötyä käytettävissä olevasta rahasta tuen myöntämisen ja sen tosiasiallisen palauttamisen välisenä ajanjaksona, tämä tekisi tyhjäksi EHTY:n perustamissopimuksen tehokkaan vaikutuksen (ks. vastaavasti asia T-275/94, CB v. komissio, tuomio 14.7.1995, Kok. 1995, s. II-2169, 46—54 kohta), joten komission päätöksessä lainvastaisten tukien palauttamisesta voidaan määrätä korkojen perimisestä myönnetyn tuen osalta siihen liittyvien taloudellisten lisäetujen poistamiseksi (ks. em. asia Siemens v. komissio, tuomion 97 kohta).

98 Lisäksi sen ajankohdan määrittelemisen osalta, josta alkaen korko on laskettava, on todettava, että korko vastaa sitä taloudellista etua, joka aiheutuu kyseisen pääoman vastikkeettomasta käytöstä tietyn ajan. Tämän vuoksi komissio on perustellusti katsonut, että koronmaksuvelvollisuus alkaa tuen maksamisen ajankohdasta (ks. em. asia Siemens v. komissio, tuomion 101 kohta).

99 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että kolmas kanneperuste on hylättävä.

Neljäs kanneperuste, joka koskee oikeudellista virhettä harkittaessa tukien soveltuvuutta teräksen yhteismarkkinoille sekä tosiseikkojen virheellistä arviointia

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

100 Kantaja väittää, että komissio on tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että toisin kuin EY:n perustamissopimuksen, EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisen edellytyksenä ei ole "vaikutus yhteisön sisäiseen kaupankäyntiin". Kantajan mukaan tämän edellytyksen on välttämättä täytyttävä, jotta tuki voitaisiin katsoa EY:n perustamissopimuksen perusteella yhteismarkkinoille soveltumattomaksi. Koska näillä kahdella sopimuksella on yhteiset tavoitteet, olisi yhteisön oikeuden hengen ja tarkoituksen vastaista tulkita "EHTY:n sääntöjä" erillään "EY:n säännöistä" (ks. asia 9/56, Meroni v. korkea viranomainen, tuomio 13.6.1958, Kok. 1958, s. 11; Kok. Ep. I, s. 21; asia 314/85, Foto-Frost, tuomio 22.10.1987, Kok. 1987, s. 4199 ja asia C-221/88, Busseni, tuomio 22.2.1990, Kok. 1990, s. I-495). Komission olisi siten pitänyt ottaa huomioon tuen määrä ja tuki-intensiteetti sekä näiden suhde kantajan todellisiin tarpeisiin, se, että tukien vaikutus ei vääristä kilpailua eikä niillä muuteta kaupankäynnin edellytyksiä sekä näiden vaikutusten yhdenmukaisuus yhteisten tavoitteiden kanssa (ks. toisen terästukisäännöstön 2 artikla).

101 Kantajan mukaan komissio ei ollut ottanut huomioon, että kantaja oli joutunut vakavan syrjinnän kohteeksi suhteessa julkiseen terästeollisuuteen, joka on saanut paljon huomattavampia tukia. Teollisuudelle myöhemmin myönnetyt tuet ovat riittämättömiä yrityksiä saattaa nämä kahdenlaiset toimijat yhdenvertaiseen asemaan, mikä on myös taattu yhteisön lainsäädännössä.

102 Kantaja, jota Italian hallitus tukee, vetoaa myös tosiseikkojen virheelliseen arviointiin. Se väittää tältä osin, että suoritetuilla investoinneilla oli tarkoitus toteuttaa energiansäästöjä, parantaa ympäristöä, turvallisuutta ja työoloja,

edistää tutkimusta ja kehitystä sekä parantaa yrityksen kannattavuutta, mikä ilmenee kannekirjelmään liitetyistä taulukoista. Komissio oli kieltäytynyt katsomasta näitä investointeja teräksen yhteismarkkinoille soveltuviksi ilman, että se olisi verrannut kokonaisinvestointia, toteutunutta investointia ja tueksi katsottavaa investointia toisiinsa. Komissio on riidanalaisessa päätöksessä ainoastaan todennut, että "suurin osa" tutkimukseen ja kehitykseen suunnatuista investoinneista "näyttää pikemminkin" tuotantoinvestoinneilta. Komissio on arvioinut tosiseikkoja virheellisesti katsoessaan riittämättömäksi ne sille esitetyt seikat, jotka osoittavat investointien käytön tutkimukseen ja kehitykseen sekä ympäristönsuojeluun.

103 Osoittaakseen, että kantajan saamat tuet soveltuvat yhteismarkkinoille, väliintulija Falck on pyytänyt Arthur Andersen -yhtiötä tekemään selvityksen, joka oli tarkoitus esittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa (jäljempänä Andersenin laatima selvitys). Tässä selvityksessä osoitetaan kantajan mukaan, että kantajan suorittamat investoinnit ovat suurelta osaltaan tukisäännöstöjen mukaisia, sillä niiden tarkoituksena oli kattaa tutkimuksesta ja kehityksestä, ympäristönsuojelusta, energiansäästöistä, tuotteiden laadun parantamisesta ja/tai tuotantotekniikasta sekä kilpailukyvyn ja taloudellisen tilanteen elvyttämisestä aiheutuneet kulut myös tuotantokustannuksia vähentämällä.

104 Falck toteaa, että komissio teki virheen, kun se otti huomioon ne tuet jotka se oli jo katsonut päätöksen 91/176/EHTY soveltamisalaan kuuluviksi, ja totesi, että ne olivat yhteismarkkinoille soveltumattomia. Kyseessä oli erityisesti 14.12.1987 tehdyssä päätöksessä nro 7673 tarkoitettu tuki (6,321 miljardia ITL) ja 4.7.1988 tehdyssä päätöksessä nro 4158 tarkoitettu tuki (987 miljoonaa ITL). Tästä viimeisestä tuesta, joka oli virheellisesti liitetty vuoden 1988 päätökseen, oli itse asiassa päätetty 14.12.1987 tehdyssä päätöksessä. Falck väittää edelleen, että 2.5.1988 tehtyä päätöstä nro 2429 on arvioitu virheellisesti, ja katsoo, että tukien mahdollinen takaisinperiminen olisi pitänyt rajoittaa 4 400 miljoonan ITL:n määräiseen summaan.

105 Komissio kiistää kaikki nämä väitteet.

106 Komissio katsoo ensinnäkin, ettei se ole tehnyt virhettä EHTY:n perustamissopimuksen tulkinnassa. Se huomauttaa, että EY:n perustamissopimuksesta poiketen EHTY:ä koskevassa lainsäädännössä tukien alalla ei viitata kaupankäynnin häiriöihin tai kilpailun vääristymiseen, eikä komissio voi sen perusteella myöskään punnita kilpailun häiriintymisen vaikutusta suhteessa yhteisön intresseihin. Ottaen huomioon erityisesti alan erityinen herkkyys komissiolla ei EHTY:n perustamissopimuksella perustetussa järjestelmässä ole harkintavaltaa arvioida joustavasti tukien soveltuvuutta yhteismarkkinoille.

107 Komissio katsoo, että se ei ole vastuussa terästeollisuuden yksityisen ja julkisen sektorin välisestä erilaisesta kohtelusta Italiassa, vaikka tällaisia eroja olisikin.

108 Komissio katsoo, ettei se ole tehnyt arviointivirhettä kyseisten tukien osalta. Se on todennut, että tukia ei ollut tarkoitettu tutkimus- ja kehityshankkeisiin eikä ympäristönsuojeluhankkeisiin. Sen mukaan on hyödytöntä väittää, että tuilla oli tarkoitus edistää energiansäästöä ja parantaa tuotteiden laatua, kun tästä ei ole mitään konkreettisia todisteita.

109 Myöskään Andersenin laatimassa selvityksessä ei riitauteta tätä johtopäätöstä. Tältä osin komissio huomauttaa ensinnäkin, että väliintulijan on hyväksyttävä asia sellaisena kuin se on väliintulohetkellä. Ei voida ajatella, että kantaja olisi pyytänyt asiantuntijalausuntoa esittääkseen puolustautumisensa kannalta hyödyllisiä todisteita. Andersenin laatimaa selvitystä ei voida katsoa pyynnöksi esittää näyttöä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 116 artiklan 4 kohdan c alakohdassa tarkoitetulla tavalla. Tässä selvityksessä on

useita itsestään selviä johtopäätöksiä, joilla pyritään korvaamaan komission tehtäväksi kuuluvat toteamukset.

110 Komissio kiistää Falckin väitteen, jonka mukaan joulukuussa 1987 myönnetty 6,321 miljardin laina olisi jo ollut päätöksen N:o 91/176/EHTY kohteena, sekä muutkin Falckin esiintuomat väitetyt arviointivirheet. Komissio katsoo arvioineensa oikein kaikki riidanalaisessa päätöksessä tarkoitetut tuet. Komissio ihmettelee sitä, että kantaja tai Italian hallitus eivät ole tuoneet tätä esiin hallinnollisessa menettelyssä, vaikka tämä seikka on käsitelty menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

111 Ensimmäiseksi on tutkittava kantajan väite, jonka mukaan komissio on tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisen edellytyksenä ei ole "vaikutus yhteisön sisäiseen kaupankäyntiin".

112 Tältä osin on todettava, että EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa kielletään valtioiden "muodossa tai toisessa" myöntämä tuki tai avustukset. Koska viimeksi mainittua ilmaisua ei ole 4 artiklan a, b tai d alakohdassa, 4 artiklan c alakohdassa määrätty kielto on epätavanomaisen yleisluonteinen (asia 30/59, De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg v. korkea viranomainen, tuomio 23.2.1961, Kok. 1961, s. 1 ja 42; Kok. Ep. I, s. 69).

113 Toisin kuin EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohta (josta on muutettuna tullut EY 87 artiklan 1 kohta), tämä kielto on yleinen ja ehdoton. Näin ollen EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvat tuet ovat

yhteismarkkinoille soveltumattomia ilman, että olisi tarpeen osoittaa tai tutkia, ovatko kilpailun edellytykset heikentyneet tai voiko näin mahdollisesti käydä (ks. julkisasiamies Lagrangen ratkaisuehdotus em. asiassa De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg v. korkea viranomainen, s. 59 ja 76).

114 Tästä seuraa, että komissio ei tehnyt oikeudellista virhettä katsoessaan, että kyseiset tuet kuuluvat EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan, tarkistamatta sitä ennen, onko niillä "vaikutusta yhteisön sisäiseen kaupankäyntiin".

115 Toiseksi on tutkittava väite, joka koskee komission tekemää virhettä sen soveltaessa viidennen terästukisäännöstön mukaisia poikkeuksia, eli niitä ainoita poikkeuksia EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa määrättyyn tukia koskevaan kieltoon, joita komissiolla oli oikeus soveltaa käsiteltävänä olevassa tapauksessa (ks. edellä 68 kohta).

116 Tältä osin on korostettava aluksi, että tässä asiassa on selvää, että kyseiset toimenpiteet ovat tukia, joista olisi pitänyt ilmoittaa komissiolle, ja että ne myönnettiin vuosina 1983—1988, eli 8—13 vuotta ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä. Näin ollen on selvää, että kantaja tuensaajana sekä Italian hallitus olivat parhaimmassa asemassa keräämään ja tarkistamaan ne tarpeelliset tiedot, jotka osoittavat, että tuet täyttivät viidennessä terästukisäännöstössä asetetut edellytykset. Lisäksi menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessään komissio korosti, että sen oli arvioitava valtiontukia niiden säännöksien ja arviointiperusteiden nojalla, joita sovellettiin päätöksen tekemisen ajankohtana, sekä tuona ajankohtana saatavilla olleiden tietojen perusteella. Komissio katsoi myös, että kyseisiä tukia oli tutkittava viidennen terästukisäännöstön nojalla.

117 Tämän johdosta Italian hallituksen ja kantajan tehtävänä oli hallinnollisessa menettelyssä esittää todisteita, joiden perusteella olisi ollut mahdollista katsoa,

että kyseisiin tukiin voitiin soveltaa tässä säännöstössä säädettyjä poikkeuksia (ks. vastaavasti asia C-364/90, Italia v. komissio, tuomio 28.4.1993, Kok. 1993, s. I-2097, 35 ja 36 kohta).

118 Seuraavaksi on muistettava, että EHTY:n perustamissopimuksen 33 artiklan ensimmäisen kohdan toisessa virkkeessä määrätään, että käyttäessään toimivaltaansa ratkaista komission päätöksistä ja suosituksista nostettuja kumoamiskanteita yhteisön tuomioistuin ei saa tutkia sitä taloudellisista seikoista tai olosuhteista johtuvan tilanteen arviointia, jonka perusteella komissio on tehnyt päätöksensä tai antanut suosituksensa, ellei ole väitetty, että komissio on käyttänyt harkintavaltaa väärin taikka ilmeisesti jättänyt noudattamatta tämän sopimuksen määräyksiä tai sen soveltamista koskevaa oikeussääntöä.

119 Sen osoittamiseksi, että komissio on ilmeisesti jättänyt noudattamatta EHTY:n perustamissopimuksen määräyksiä tai viidettä terästukisäännöstöä, minkä perusteella riidanalainen päätös on kumottava, kantajan on esitettävä riittävästi näyttöä siitä, ettei päätökseen sisältyvä tosiseikkoja koskeva arviointi ole ollut asianmukaista (ks. vastaavasti asia T-380/94, AIUFFASS ja AKT v. komissio, tuomio 12.12.1996, s. II-2169, 59 kohta).

120 Väitteitä, jotka koskevat komission virhettä sen soveltaessa viidettä terästukisäännöstöä, on tutkittava näiden toteamusten perusteella.

121 Siltä osin kuin kantaja katsoo, se on joutunut vakavan syrjinnän kohteeksi verrattuna julkiseen terästeollisuuteen, joka on kantajan mukaan saanut paljon huomattavampia tukia, tämä väite on hylättävä käsiteltävänä olevan asian kannalta merkityksettömänä. Vaikka olisikin niin, että yksityisen ja julkisen sektorin terästeollisuutta kohdellaan Italiassa eri tavalla, tämä ei voi vaikuttaa komission

arviointiin jäsenvaltion myöntämien tukien lainmukaisuudesta yksittäisessä tapauksessa.

122 On totta, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä pelkästään todennut, että suurimpaan osaan kantajan investointikuluja ja vastaavia tukia ei voitu soveltaa tutkimukseen ja kehitykseen liittyvää poikkeusta, ja että tuet olivat pikemminkin tuotantoinvestointeja, joihin sellaisenaan ei voitu soveltaa mitään EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa määrätystä kiellosta vahvistettua poikkeusta niiden yhteisön sääntöjen mukaisesti, jotka olivat voimassa tutkimusta ja kehitystä koskevien valtiontukien alalla.

123 Tämä sama johtopäätös oli kuitenkin esitetty jo menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä. Oli siten tarpeen, että Italian hallitus ja kantaja esittävät huomautuksia, joilla voidaan horjuttaa tätä johtopäätöstä, ja kun näin ei tapahtunut, niiden oli otettava huomioon, että komissio tekee lopullisessa päätöksessään tämän saman johtopäätöksen.

124 Tältä osin on huomattava, että tutkimukseen ja kehitykseen myönnettäviä valtiontukia koskevissa yhteisön puitesäännöissä (EYVL 1986, C 83, s. 2), joihin viidennessä terästukisäännöstössä viitataan, täsmennetään, että tutkimusta ja kehitystä koskevien ohjelmien tavoitteet on mainittava selvästi. Lisäksi eri kululuokat, joita tuilla on tarkoitus pienentää, on täsmennettävä, ja tuet on myönnettävä tavalla, joka mahdollistaa sen, että voidaan laskea tukien osuus näistä kuluista (4.31 kohta). Puitesäännöistä käy myös ilmi, että komissio valvoo erityisesti sitä, että nämä tuet eivät vastaa toimintatukia (8.2 kohta).

125 On todettava, että Italian hallitus totesi hallinnollisen menettelyn aikana ainoastaan, että 14.12.1987 tehdyllä päätöksellä nro 7673, 2.5.1988 tehdyllä päätöksellä nro 2429 ja 4.7.1988 tehdyllä päätöksellä nro 4158 myönnetyt tuet

olivat tutkimusta ja kehitystä koskevien säännösten mukaisia ilman, että se olisi esittänyt selvitystä siitä, millä perusteella tämän poikkeuksen soveltaminen olisi ollut perusteltua.

126 Tästä seuraa, että komissio katsoi perustellusti sillä olleiden tietojen perusteella, joita Italian hallituksen 27.3.1996 päivätty kirje täydensi, että ei ollut olemassa seikkoja, jotka olisivat osoittaneet, että kyseisiin tukiin olisi ollut mahdollista soveltaa viidennessä terästukisäännöstössä mainittua tutkimusta ja kehitystä koskevaa poikkeusta.

127 Kantajan väitteet eivät aseta tätä toteamusta kyseenalaiseksi. Kantaja on väittänyt, että vaikka tuet olivat lainvastaisia, koska niistä ei ollut ilmoitettu komissiolle, suurta osaa 1.1.1986 jälkeen myönnetyistä tuista oli pidettävä yhteismarkkinoille soveltuvina, koska niiden tarkoituksena oli tukea investointeja etenkin tutkimuksen ja kehityksen alalla, ja toisaalta, että tutkimukseen ja kehitykseen tarkoitettujen investointien määrä oli melkein 32 miljardia ITL, eli yli puolet myönnettyjen tukien kokonaismäärästä (55 miljardia ITL). Väitteensä tueksi kantaja on ainoastaan esittänyt taseensa, jossa sen investoinnit on ryhmitelty siten, että siinä mainitaan muun muassa tutkimukseen ja kehitykseen tarkoitetut investoinnit.

128 Nämä seikat eivät mitenkään horjuta komission arviointia, jonka mukaan suuri osa tutkimukseen ja kehitykseen suunnatuista investoinneista näyttää pikemminkin tuotantoinvestoinneilta, joihin ei sinällään voida soveltaa poikkeuksia EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa määrätystä kiellosta.

129 Komissio on riidanalaisessa päätöksessään myös katsonut, että kantajalla on ollut sellaisiin investointeihin liittyviä kuluja, joilla oli vaikutuksia myös ympäristönsuojelualalla, noin 15 miljardin ITL:n verran. Komissio on kuitenkin

korostanut, että Italian viranomaiset eivät olleet onnistuneet osoittamaan, että viidennen terästukisäännöstön 3 artiklan soveltamisedellytykset olisivat täyttyneet.

130 Kantaja väittää muun muassa, että komissio on arvioinut tosiseikkoja virheellisesti katsoessaan, että kantajan ja Italian hallituksen esittämät todisteet olivat riittämättömiä.

131 Kuitenkaan Italian hallituksen hallinnollisessa menettelyssä esittämien todisteiden perusteella ei voida osoittaa, että ympäristönsuojelua koskevan poikkeuksen soveltamisedellytykset olisivat täyttyneet. Italian hallitus ainoastaan esitti 27.3.1996 päivätyssä kirjeessään luettelon säädöksistä, jotka oli annettu sen ajanjakson aikana, joka edelsi ympäristönsuojelua koskevien tukien myöntämistä. Tällä ei voida osoittaa, että toteutettujen investointien pääasiallisena tavoitteena oli ympäristön suojelu ja että niillä oli määrä saattaa ainakin kaksi vuotta ennen näiden sääntöjen voimaantuloa käytössä olleet laitteet uusien ympäristönsuojelunormien mukaiseksi. Näistä edellytyksistä säädetään viidennen terästukisäännöstön 3 artiklassa, ja komissio mainitsi ne menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessään, josta ilmenee, että Italian viranomaiset eivät siihen mennessä olleet osoittaneet näiden edellytysten täyttyneen.

132 Komissio katsoi edelleen, että energiansäästöön ja tuotteiden laadun parantamiseen tarkoitettuihin investointeihin ei voitu viidennen terästukisäännöstön perusteella soveltaa mitään poikkeusta EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdan määräyksistä. Kantaja ei ole esittänyt mitään seikkaa, jolla tämä komission toteamus olisi voitu riitauttaa.

133 Kolmanneksi on tutkittava väitteet, jotka koskevat Falckin jättämää asiantuntijalausuntoa. Tältä osin on todettava aluksi, että toisin kuin komissio väittää,

Falck ei ole työjärjestyksen 116 artiklan 3 kohdan vastaisesti vedonnut riidan ulkopuolisiin seikkoihin.

134 Kuitenkin on todettava, että Andersenin laatimassa selvityksessä, jonka otsakkeena oli "Selvitys valituista ja toteutetuista tarkastusmenettelyistä, jotka koskevat investointianalyysitaulukkoa ajalle 1.1.1986—30.6.1988", on puhtaasti kirjanpidollinen tarkastus Falckin esittämästä taulukosta, jossa esitetään tietyt investoinnit. Arthur Andersen ei siis ole analysoinut investointeja sinällään. Se ei etenkään ole tarkastanut, olivatko investoinnit sellaisia, joihin voitiin viidennen terästukisäännöstön perusteella soveltaa poikkeusta EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa määrätystä kiellosta.

135 Tältä osin on täsmennettävä, että se, että materiaaliostoista aiheutuneet kulut on kirjattu taseeseen kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että ne on esitetty siellä tutkimukseen ja kehitykseen liittyvinä investointeina tai muina sellaisina, ei yksin osoita, että kyseisiin tukiin voitaisiin soveltaa poikkeusta EHTY:n perustamissopimuksen perusteella. Poikkeuksen myöntäminen EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdasta edellyttää komission yhteisön näkökulmasta tekemää arviointia (ks. vastaavasti asia 730/79, Philip Morris v. komissio, tuomio 17.9.1980, Kok. 1980, s. 2671, 24 kohta ja em. asia Siemens v. komissio, 53 kohta).

136 Tästä seuraa, että Andersenin laatimassa selvityksessä ei ole esitetty seikkoja, jotka osoittaisivat, että kyseisiin investointeihin voidaan soveltaa poikkeusta EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdan kiellosta, ja sen vuoksi tämän selvityksen perusteella ei voida sivuuttaa edellä esitettyjä johtopäätöksiä, joiden mukaan komissio ei ole tehnyt ilmeistä arviointivirhettä katsoessaan, että kyseisiin tukiin ei voitu soveltaa viidennessä terästukisäännöstössä säädettyjä poikkeuksia.

137 Neljänneksi, kyseen ollessa Falckin esittämistä väitteistä, jotka koskevat arviointivirhettä yhtäältä siltä osin, että komission ei olisi pitänyt vaatia vuoden 1987 päätöksessä tarkoitetun tuen takaisinperimistä sen takia, että tämä tuki oli päätöksen 91/176/EHTY kohteena, ja toisaalta, että komissio ei ole arvioinut oikein vuoden 1988 päätöksessä tarkoitettuja tukia, on todettava, että käsiteltävänä olevassa asiassa kyseeseen tulevat tuet oli jo lueteltu menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä ja että Falckille annettiin mahdollisuus esittää huomautuksensa tuossa vaiheessa.

138 Italian hallitus oli sekä 6.4. ja 2.5.1995 päivätyissä kirjeissään vastauksena komission tiedusteluihin että 27.3.1997 päivätyssä kirjeessään menettelyn aloittamista koskevan päätöksen johdosta viitannut 14.12.1987 tehtyyn päätökseen nro 7673, 2.5.1988 tehtyyn päätökseen nro 2429 ja 4.7.1988 tehtyyn päätökseen nro 4158 mainitsematta millään tavoin, että vuoden 1987 päätöksessä tarkoitettu tuki olisi jo ollut päätöksen 91/176/EHTY kohteena, tai huomauttamatta, että vuoden 1987 päätöksessä tarkoitettuja tukia ei olisi arvioitu asianmukaisesti. Italian hallitus jopa myönsi 27.3.1996 (s. 4) päivätyssä kirjeessään, että osa näissä päätöksissä tarkoitetuista tuista voitiin lainmukaisesti periä takaisin ja se totesi seuraavaa:

"Perustellusti esitetyt väitteet, joiden osalta olisi esitettävä täsmennyksiä, koskevat ainoastaan Bolzanon autonomisen provinssin toimenpiteitä, jotka on toteutettu vuoden 1985 jälkeen ja jotka koskevat 14.12.1987 tehtyä päätöstä nro 7673, 2.5.1988 tehtyä päätöstä nro 2429 ja 4.7.1988 tehtyä päätöstä nro 4158, joista ilmenee, että kun otetaan huomioon viitekoron ja 3 prosentin koron välinen ero, saatu kokonaishyöty vastaa 8,704 miljardia ITL."

139 Falckin esittämä arvostelu ei siten ole asian kannalta merkityksellinen, siltä osin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehtävänä on tarkistaa, perustuiko komission päätös totuudenmukaisiin aineellisiin seikkoihin ja onko näitä

arvioitu ilmeisen virheellisellä tavalla sellaisena kuin tilanne oli riidanalaisen päätöksen tekemisen ajankohtana ja ainoastaan niiden seikkojen perusteella, jotka komissiolla oli tuolloin tiedossaan (ks. asia T-115/94, Opel Austria v. neuvosto, tuomio 22.1.1997, Kok. 1997, s. II-39, 87 kohta sekä em. asia British Airways ym. ja British Midland Airways v. komissio, tuomion 81 kohta).

140 Näin ollen ei ole syytä ottaa huomioon niitä Falckin väitteitä, jotka koskevat arviointivirhettä vuosien 1987 ja 1988 päätöksissä tarkoitettujen tukien osalta.

141 On lisättävä, että vaikka ajateltaisiinkin, että Falck on oikeassa todetessaan, että päätös 91/176/EHTY koski vuoden 1987 päätöksessä tarkoitettua tukea, on kuitenkin niin, että komissio lähti päätöksessä 91/176/EHTY siitä seikasta, että vaikka 6 miljardin ITL:n suuruinen laina myönnettiin 1983, se maksettiin sen saajalle vasta 1987, ja terästukisäännöstöjen vaihtumisen vuoksi se oli yhteensoveltumaton silloin, kun se saatiin. Falckin väitteistä ilmenee kuitenkin, että 14.12.1987 tehdyllä päätöksellä nro 7673 myönnettiin tukia ja että tämä päätös vahvistettiin 10.3.1988 tehdyllä toimella. Siten Falckin väitteen perusteella voidaan olettaa, että päätöksessä 91/176/EHTY tarkoitettu tuen "myöntäminen" vuonna 1987 oli todellisuudessa uusi itsenäinen päätös ja että tämän vuoksi tuki ei ollut yhteismarkkinoille soveltumaton ainoastaan sen maksamisessa aiheutuneen viivästyksen vuoksi. Tällaisen väitteen perusteella voidaan ajatella, että komissio ei ollut saanut asianmukaista tietoa päätöstä 91/176/EHTY tehtäessä, ja Falck ei voi tehokkaasti vedota tähän tukiessaan kantajan väitteitä tässä oikeudenkäynnissä.

142 Edellä esitetystä seuraa kokonaisuudessaan, että neljäs kanneperuste on hylättävä.

Viides kanneperuste, joka koskee koron vahvistamisessa tapahtunutta virhettä

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

143 Kantaja katsoo, että komission vahvistamaa korkoa ei voida määrittää ja toisaalta, että sillä ei ole oikeudellista perustaa.

144 Kantaja huomauttaa, että lainvastaisten tukien takaisinperimistä koskevassa päätöksessä voidaan vaatia perittäväksi korkoa ainoastaan maksetuille määrille näihin tukiin liittyvän taloudellisen edun poistamiseksi, ja että perimisen on oltava oikeassa suhteessa niihin etuihin nähden, joita kyseinen yritys on lainvastaisesti saanut (ks. em. asia Siemens v. komissio, 95 kohta ja sitä seuraavat kohdat). Komission olisi siten pitänyt vahvistaa korko kansallisen oikeuden säännösten perusteella tai sen markkinakoron mukaisesti, jonka kantajan olisi pitänyt maksaa, mikäli tukia ei olisi myönnetty.

145 Vastauskirjelmässään kantaja väittää, että komissio ei voi määrätä velvoitteista tiedonannon perusteella, joka ei ole tyypillinen eikä EHTY:n perustamissopimuksen 14, 15 ja 33 artiklan mukainen velvoittava toimi. Kantajan mukaan on joka tapauksessa ristiriitaista viitata yhtäältä yhteisön oikeuden mukaisiin arvosteluperusteisiin ja toisaalta kansalliseen oikeusjärjestykseen. Yhteisön järjestelmän ja kansallisen järjestelmän välinen yhteistyö edellyttää, että mikäli yhteisön säännöstä ei ole annettu, korkojen määritteleminen ja soveltaminen jätetään kansallisen tuomioistuimen tehtäväksi kansallisen oikeuden mukaisesti.

146 Vastauksena ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen kantaja on ilmoittanut, että korko, jota olisi pitänyt soveltaa, oli korko, jota

vastaan se olisi saanut lainaa tuona ajankohtana Saksassa. Koska kantaja oli erittäin aktiivinen Saksassa tuona ajankohtana, Saksan markkinat olivat tosiasialliset viitemarkkinat.

147 Komissio korostaa, että alueellisten tukien ollessa kyseessä korko vastaa rahan hintaa jäsenvaltiossa kyseisenä ajanjaksona, kuten 21.12.1978 annetussa tiedonannossa alueellisista tuista on täsmennetty (EYVL C 31, s. 9, jäljempänä tiedonanto alueellisista tuista). Tämän tiedonannon liitteessä vahvistetaan alueellisia tukia koskevien järjestelmien yhteensovittamista koskevien periaatteiden yksityiskohtaiset menettelysäännöt. Tämän liitteen 14 kohdan mukaan Italiassa sovellettava viitekorko on "keskimääräinen viitekorko, jota sovelletaan keskushallituksen luottolaitoksille maksamaan korkotukeen". Komission mukaan Italian viranomaiset ovat itse hyväksyneet sovellettavan kriteerin arvon ja ovat tukien palauttamista vaadittaessa laskeneet korot Banca d'Italian ilmoittamien korkojen perusteella eri ajanjaksoina.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

148 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan laittomasti myönnetyt tuet peritään takaisin kansallisessa oikeudessa säädettyjä menettelytapoja noudattaen, koska aiheettomasti maksettujen määrien takaisinperintämenettelystä ei ole yhteisön säännöksiä. Kansallisen oikeuden soveltaminen ei kuitenkaan saa aiheuttaa haittaa yhteisön oikeuden vaikutukselle ja tehokkuudelle. Toisin sanoen toisaalta kansallisia säännöksiä ei saa soveltaa siten, että laittomasti myönnettyjen tukien takaisinperiminen olisi käytännössä mahdotonta, eikä toisaalta kansallista

oikeutta saa soveltaa syrjivästi verrattuna vastaaviin yksinomaan kansallisen lainsäädännön soveltamisalaan kuuluviin tapauksiin (ks. asiat 205/82—215/82, Deutsche Milchkontor ym., tuomio 21.9.1983, Kok. 1983, s. 2633, 18—25 kohta ja asia 94/87, komissio v. Saksa, tuomio 2.2.1989, Kok. 1989, s. 175, 12 kohta sekä em. asia Siemens v. komissio, tuomion 82 kohta).

149 Yhteismarkkinoille soveltumattoman tuen takaisinperimisen tarkoituksena on tuen suorittamista edeltävän asiantilan palauttaminen, mikä edellyttää kaikkien sellaisten tuesta johtuvien taloudellisten etujen poistamista, joilla on kilpailunvastainen vaikutus yhteismarkkinoilla. Tästä syystä komission päätöksessä lainvastaisen tuen perimisestä voidaan määrätä korkojen perimisestä myönnetyn tuen osalta siihen liittyvien taloudellisten lisäetujen poistamiseksi (em. asia Siemens v. komissio, tuomion 97 kohta).

150 Koron vaatimatta jättäminen perittäessä takaisin laittomasti myönnettyä tukea johtaisi siihen, että tuensaajayritys säilyttäisi laittomasta tuesta johtuvat taloudelliset edut, jollainen korotta myönnetty laina on. Tämän vuoksi tuki jo sinänsä vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua (em. asia Siemens v. komissio, tuomion 97 kohta).

151 Korkojen perimisellä voidaan kuitenkin ainoastaan kompensoida tuensaajan käyttöön todella asetetusta tuesta aiheutuvat taloudelliset edut ja korkojen on oltava oikeassa suhteessa niihin verrattuna (em. asia Siemens v. komissio, tuomion 99 kohta).

152 Kantajan väitettä, jonka mukaan komissio on tehnyt virheen vahvistaessaan koron tässä asiassa, on tarkasteltava näiden toteamusten perusteella.

153 Päätöksen 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Italian on perittävä takaisin valtion saatavien takaisinperimistä koskevan Italian lainsäädännön mukaisesti tuet, jotka on myönnetty — — Acciaierie di Bolzano -nimiselle yritykselle — — . Tukien vaikutuksen kumoamiseksi palautettavan määrän lisäksi on maksettava korkoa tukien myöntämispäivästä takaisinmaksupäivään. Sovellettava korkoprosentti on sama, jota komissio on käyttänyt alueellisten tukien nettoavustusekvivalentin laskemisessa vastaavana ajankohtana."

154 Koska kantaja on hyötynyt siitä, että sillä on ollut ilmaiseksi käytössään tietty summa tietyn ajan, siltä vaaditun koron maksaminen vastaa vaatimusta sen taloudellisen edun poistamisesta, joka on liitännäinen suhteessa alunperin myönnettyjen tukien määrään.

155 On korostettava, että vaikka riidanalaisen päätöksen perusteella voidaan olettaa, että komissio vahvistaa suoraan sovellettavan koron tämän edun poistamiseksi, tosiasiassa on kuitenkin niin, että kyseeseen tuleva korko on keskimääräinen viitekorko, jota sovelletaan keskushallituksen luottolaitoksille maksamaan korkotukeen Italiassa. Riidanalaisessa päätöksessä mainittu korkoprosentti, "jota komissio käyttää alueellisten tukien nettoavustusekvivalentin laskemisessa" on peräisin alueellisia tukia koskevasta tiedonannosta. Tiedonannon liitteen

14 kohdan mukaan Italiassa sovellettava viitekorko on "keskimääräinen viitekorko, jota sovelletaan keskushallituksen luottolaitoksille myöntämään korkotukeen". Sitä ei joka tapauksessa ole riitautettu, että tähän tapaukseen sovellettava korko on laskettu Banca d'Italian antamien tietojen perusteella.

156 Näin ollen komissio ei ole vahvistanut yksityiskohtaisia menettelysääntöjä valtion velvollisuudelle periä korkoa, sillä aiheettomasti maksettujen summien takaisinperimismenettelyyn sovelletaan edelleen kansallista lakia. Sen viittauksen perusteella, joka koskee alueellisten tukien nettoavustusekvivalentin laskemisessa Italiassa sovellettavaa korkoa, voidaan ainoastaan varmistua siitä, että tukeen sovelletaan korkoa, joka vastaa kyseisen pääoman ilmaisesta käyttöön saamisesta aiheutunutta taloudellista etua, ja tällöin noudatetaan Italian markkinoilla vallitsevia edellytyksiä ja niitä Italian oikeuden periaatteita, jotka koskevat aiheettomasti maksettujen summien takaisinperimistä.

157 Näin ollen komissio on perustellusti asettanut Italian hallitukselle velvollisuuden käyttää korkoa, jota sovelletaan alueellisten tukien nettoavustusekvivalentin laskemisessa.

158 Kantajan väitteen osalta, jonka mukaan Saksan markkinat ovat tosiasialliset viitemarkkinat, on todettava, että tukea koskevan päätöksen lainmukaisuutta on

arvioitava niiden seikkojen perusteella, jotka komissiolla oli päätöksen antamisajankohtana tiedossaan (ks. edellä 139 kohta).

159 Käsiteltävänä olevassa asiassa kantajalla oli mahdollisuus esittää huomautuksensa komission huomioon ottamiin tosiseikkoihin ja sen arviointeihin menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä. Tässä päätöksessä komissio ilmoitti, että kantajan hyväksi oli toteutettu valtion toimenpiteitä kymmenen vuoden lainoina korolla, joka oli 10 prosenttia pienempi kuin markkinakorko. Kantajalle ilmeni näin ollen selvästi, että komissio oli kyseisten tukien määrää laskiessaan ottanut perusteeksi markkinakoron Italiassa. Komissio oli näin ollen perustellusti viitannut Italian markkinakorkoon myös näiden tukien takaisinperimisessä.

160 Näin ollen, koska kantaja ei ollut esittänyt komissiolle huomautuksia tämän suhteen, kantaja ei voi arvostella komissiota siitä, että se ei ollut arvioinut mahdollisuutta käyttää Saksan markkinoita viitemarkkinoina.

161 Joka tapauksessa kantaja ei ole perustelullaan osoittanut, että komissio on tehnyt ilmeisen arviointivirheen viitatessaan Italian markkinakorkoon kyseisten tukien takaisinperimisessä.

162 Tästä johtuu, että viides kanneperuste on hylättävä.

Kuudes kanneperuste, joka koskee perustelujen puutteellisuutta

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

163 Kantaja väittää, että riidanalaisessa päätöksessä ei ole perusteltu, minkä takia komissio on katsonut tukien palauttamisen kannalta ratkaisevaksi ajankohdan 31.12.1985, joka vastaa toisen terästukisäännöstön soveltamisajan päättymistä, eikä myöskään sitä, miksi komissio katsoi, että viidettä säännöstöä sovellettiin Bolzanon provinssin päätöksiin nro 7673, 2429 ja 4158.

164 Lisäksi komissio on vahvistanut koron vaikeaselkoisella tavalla perustelematta millään tavalla koron oikeasuhteisuutta niihin etuihin nähden, joita kantaja on saanut hyväkseen.

165 Komissio toteaa, että ajankohtaa 31.12.1985 ei ole valittu mielivaltaisesti, sillä se on kolmannen terästukisäännöstön voimaantuloa 1.1.1986 edeltävä päivä, mikä ilmenee selvästi riidanalaisesta päätöksestä. Tässä säännöstössä määrätään komission mukaan selvästi ilmoitusvelvollisuuden pakottavuudesta kaikkien terästeollisuuden hyväksi toteutettujen toimenpiteiden osalta, ja tämän nojalla selviää, millä perusteella se on lainvastaisten ja yhteismarkkinoille soveltumattomien tukien osalta katsonut, että tästä ajankohdasta lähtien Italian viranomaisten esittämät syyt aluehallinnon ja yrityksen vilpittömän mielen osoittamiseksi olivat perusteettomia ja että tuet pitäisi palauttaa. Koron laskemisessa käytetyn arviointiperusteen osalta komissio huomauttaa, että koska erityissääntöjä alalla ei ole, se päätti soveltaa alueellisia tukia varten vahvistettua

perustetta. Missään säännössä eikä minkään periaatteen nojalla edellytetä, että koron määrittely olisi kansallisen tuomioistuimen tehtävä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

166 On huomautettava, että EHTY:n perustamissopimuksen 5 artiklan toisen kohdan neljännessä luetelmakohdassa määrätään, että yhteisö "julkistaa toimiensa perusteet". EHTY:n perustamissopimuksen 15 artiklan ensimmäisessä kohdassa täsmennetään, että "komission päätökset, suositukset ja lausunnot perustellaan, ja niissä viitataan niihin lausuntoihin, jotka on hankittava".

167 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perusteluissa on otettava huomioon kyseisen toimenpiteen luonne, ja niistä on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmettävä yhteisön toimielimen tekemän toimenpiteen perustelut siten, että henkilöille, joita toimenpide koskee, selviää sen syyt ja että yhteisöjen tuomioistuimet voivat valvoa toimenpiteen laillisuutta. Perusteluissa ei tarvitse esittää kaikkia asiaan liittyviä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevia yksityiskohtia. Perusteluja arvioitaessa on otettava huomioon toimenpiteen sanamuodon lisäksi myös asiayhteys ja kaikki asiaa koskevat oikeussäännöt (ks. asia C-56/93, Belgia v. komissio, tuomio 29.2.1996, Kok. 1996, s. I-723, 86 kohta ja asia T-266/94, Skibsvaerftsforeningen ym. v. komissio, tuomio 22.10.1996, Kok. 1996, s. II-1399, 230 kohta).

168 Käsiteltävänä olevassa asiassa riidanalaisesta päätöksestä ilmenee selvästi, että ajankohta 31.12.1985 valittiin sen vuoksi, että kolmas terästukisäännöstö, jossa määrätään nimenomaisesti terästeollisuutta harjoittaville yrityksille myönnetty-

jen kaikkien tukien ennakollisesta ilmoitusvelvollisuudesta, tuli voimaan. Perustelut eivät tältä osin ole puutteellisia.

169 Vaikka komissio ei riidanalaisessa päätöksessä esittänyt perusteluja, joiden vuoksi se sovelsi viidettä terästukisäännöstöä, se täsmensi kuitenkin, että "Italian viranomaisten esittämä kysymys kyseisiin tukiin, ja erityisesti ennen vuotta 1985 myönnettyihin tukiin, sovellettavasta lainsäädännöstä ei ole tässä tapauksessa ratkaiseva. Itse asiassa, vaikka ennen vuoden 1985 joulukuun 31 päivää myönnettyihin tukiin sovellettaisiinkin päätöstä N:o 2320/81/EHTY [toinen säännöstö], niitä ei voitaisi pitää yhteismarkkinoille soveltuvina tämänkään päätöksen määräysten perusteella".

170 Lisäksi menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä täsmennetään, että "komissio katsoo olevansa velvollinen arvioimaan valtion tukea, niin yksittäisiä tukia kuin tukiohjelmiakin, päätöksentekohetkellä voimassa olevien määräysten ja tulkintaperusteiden — — pohjalta. Tästä seuraa, että kyseessä oleva tuki olisi tutkittava tällä hetkellä voimassa olevien terästukisääntöjen eli päätöksen 3855/91/EHTY [viides terästukisäännöstö] pohjalta."

171 Koska riidanalaista päätöstä ei ole arvioitava ainoastaan sen sanamuodon, vaan myös asiayhteyden perusteella, on selvää, että komissio teki päätöksen viidennen säännöstön perusteella.

172 Riidanalaisesta päätöksestä ilmenee myös, että "sovellettava korkoprosentti on sama, jota komissio on käyttänyt alueellisten tukien nettoavustusekvivalentin laskemisessa vastaavana ajankohtana".

173 Tällaisesta koronlaskutavasta on määrätty alueellisia tukia koskevassa tiedonannossa, joka on julkaistu Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä. Lisäksi menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä määrätään seuraavaa: "laittoman tuen takaisinmaksaminen sisältää koron maksamisen aluetuen arvioinnista määrätyn korkotason mukaisesti siitä päivästä alkaen, jolloin tuki myönnettiin sen vastaanottaneelle yritykselle, jotta poistettaisiin kaikki se etu, jonka yritys voi tuen laittomasta myöntämisestä saada."

174 Näin ollen komissio ei ollut velvollinen selvittämään yksityiskohtaisesti arviointejaan, jotka koskevat riidanalaisessa päätöksessä sovellettavaa korkoa, jotta kantajalla olisi mahdollisuus tutkia koron perusteltavuus.

175 Tästä seuraa, että komissio on esittänyt riittävällä ja täydellisellä tavalla ne tosiseikat ja oikeudelliset seikat, joilla oli ratkaiseva merkitys riidanalaisen päätöksen tekemisessä. Tässä päätöksessä on siten esitetty kantajalle tarpeelliset tiedot ja yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on voinut harjoittaa sen perusteella valvontaa.

176 Näin ollen kuudes kanneperuste on hylättävä.

177 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että kanne on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

178 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian ja koska komissio on vaatinut oikeudenkäyntikulujen korvaamista, kantaja on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

179 Väliintulijana esiintynyt Italian tasavalta vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan työjärjestyksen 87 artiklan 4 kohdan mukaan.

180 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi työjärjestyksen 87 artiklan 4 kohdan kolmannen alakohdan mukaan määrätä, että muu väliintulija kuin jäsenvaltio, Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen osapuolena oleva valtio, toimielimet ja EFTA:n valvontaviranomainen, vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.

181 Käsiteltävänä olevassa asiassa Falck, joka osallistui väliintulijana oikeudenkäyntiin tukeakseen kantajan vaatimuksia, on velvoitettava vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(laajennettu viides jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Kanne hylätään.**

2) **Kantaja vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan komission oikeudenkäyntikulut.**

3) **Väliintulijat vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.**

Cooke García-Valdecasas Lindh

Pirrung Vilaras

Julistettiin Luxemburgissa 16 päivänä joulukuuta 1999.

H. Jung J. D. Cooke

kirjaaja laajennetun viidennen jaoston puheenjohtaja